

Sh. Abduvaxobov – o'qituvchi

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

[*shaxzodabduvahobov@mail.ru*](mailto:shaxzodabduvahobov@mail.ru)

Annotatsiya: *Tijorat banklari tomonidan o'simlik loyihalarini moliyalashtirish amaliyotini rivojlantirish yo'llari ko'proq moliyaviy xizmatlarni taqdim etish, investitsiyalarni rag'batlantirish va iqtisodiy o'simliklar uchun maqbul kredit shartlari tuzish orqali amalga oshirilishi mumkin. Bundan tashqari, innovatsion texnologiyalardan foydalanish, moliyalashtirish jarayonlarini avtomatlashtirish va hisobotlar tuzish, hisobotlash tizimlarini modernizatsiya qilish va o'quv kurslari tashkil etish ham rivojlantirish yo'llari bo'lishi mumkin.*

Kalit soʻzlar: *Qo'shma moliyalash mexanizmi, tijorat banklari, "yashil platforma", YTTB dasturi, "yashil" loyiha.*

Kirish: “Yashil” iqtisodiyotga oʻtish va “yashil” oʻsish masalalari bugungi kundagi jahon iqtisodiyoti kun tartibidagi eng dolzarb vazifalardan biri boʻlib, Oʻzbekistonda ham bu borada rivojlanish boʻyicha xalqaro hamkor-tashkilotlar bilan birga qator ishlar amalga oshirildi. Xususan: Oʻzbekiston Respublikasining 2022 yil 2 dekabrda “2030 yilgacha Oʻzbekiston Respublikasining “yashil” iqtisodiyotga oʻtishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish boʻyicha chora-tadbirlar toʻgʻrisida”gi PP-436-son qarori qabul qilindi. Qaror bilan quyidagi strategik hujjatlar va tizimlar tasdiqlandi:

- strategik maqsadlarga erishishga moʻljallangan 2030 yilgacha Oʻzbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga oʻtish va “yashil” oʻsishni taʼminlash Dasturi;

- sanoat tarmoqlarida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va energiya tejamliligini ta’minlash bo‘yicha Konsepsiya;

- 2030 yilgacha O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish va “yashil” o‘tishni ta’minlash bo‘yicha Harakatlar rejasi;

- ishlab chiqarilgan mahsulotning energiya sig‘imi ko‘rsatkichini 2026-yilga kelib 2022 yilga nisbatan 20 foizga kamaytirishga qaratilgan 2022–2026 yillarda iqtisodiyot tarmoqlarida yoqilg‘i-energetika resurslarini tejashning Maqsadli parametrlari;

- O‘zbekiston Respublikasida “yashil” iqtisodiyotga o‘tish choralari muvofiqlashtirish bo‘yicha Idoralararo kengash tarkibi yangilandi;

- “Yashil” iqtisodiyotga o‘tish va «yashil» o‘tish bo‘yicha Donorlarning muvofiqlashtirish guruhi tasdiqlandi.

- Iqtisodiy taraqqiyot va kambag‘allikni qisqartirish vazirligida qo‘shimcha 4 ta shtat birligidan iborat[10,11].

“Yashil” iqtisodiyot bilan bog‘liq loyihalar muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun “yashil” kreditlar foydalaniladigan uskunaning o‘zini qoplash muddatidan kam bo‘lmagan muddatga va loyihaning rentabelligidan yuqori bo‘lmagan foiz stavkasida berilishi kerak. Ba’zi mamlakatlarda yashil kredit imtiyozli sifatida tushuniladi, ya’ni u odatdagidan pastroq foiz stavkasiga ega. Ayni paytda O‘zbekistonda “yashil” loyihalarni rivojlantirishga harakat qilayotgan tadbirkorlarning so‘zlariga ko‘ra, xalqaro tashkilotlar O‘zbekiston banklarida “yashil” kredit liniyalarini yaratib, u yerga mablag‘ o‘tkazayotgan bo‘lsa-da, bunday kreditlarni hozircha olishning iloji yo‘q. Tijorat banklari tomonidan yashil loyihalarni moliyalashtirish amaliyotini rivojlantirish yo‘llari quyidagilardan iborat bo‘lishi mumkin[7,8].

2023 yil davomida “yashil” o‘tish bo‘yicha salohiyatni oshirish va inson kapitalini rivojlantirish maqsadida “yashil” iqtisodiyot mavzularida seminar treninglar tashkil etilishi rejalashtirilgan. Shuningdek, “yashil” iqtisodiyot mavzularini ta’lim muassasalarining tegishli o‘quv dasturlariga kiritish hamda oliy ta’lim muassasalarida “yashil” iqtisodiyot va barqaror biznes bo‘yicha mutaxassislarni tayyorlash rejalashtirilgan. 2022 yilning oktyabr oyida

O‘zbekiston va Yaponiya hukumatlar o‘rtasida iqtisodiyot tarmoqlarida issiqxona gazi emissiyasini kamaytirishga qaratilgan zamonaviy “yashil” texnologiyalarni jalb qilishni ko‘zda tutuvchi Qo‘shma moliyalash mexanizmi (JCM – Joint Credit Mechanis) yo‘lga qo‘yilishi bo‘yicha kelishildi va hamkorlik Memorandumi imzolandi. Yaponiyaning JCM mexanizmi rivojlanayotgan mamlakatlar bilan issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish bo‘yicha hamkorlik tizimi. Yaponiyaning rivojlanayotgan mamlakatlarda zamonaviy texnologiyalarni qismini moliyalashtirish asosida joriy qilish orqali issiqxona gazi emissiyasini kamaytirish bo‘yicha hamkorlik qiladi. Shu bilan birga, Yaponiya kompaniyalari Marubeni Corporation, Yokogawa Electric, AvantGarde Group, SDG Impact Japan va YETTB hamda qator vazirlik va idoralar xodimlari uchun seminar o‘tkazildi hamda respublikada mavjud bo‘lgan loyihalarni Yaponiya kompaniyalari uchun taqdim etish maqsadida tegishli vazirlik va idoralardan takliflar yig‘ib olindi. 2023 yilda ushbu loyiha doirasida hamkorlik yo‘lga qo‘yilishi rejalashtirilgan. Jahon banki va Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki bilan birgalikda Iqtisodiyotning dekarbonizatsiyalash va “yashil” rivojlanish modeliga o‘tish bo‘yicha uzoq muddatli strategiyani (LTS – Long-Term Strategy for Decarbonization) ishlab chiqish loyihasi yo‘lga qo‘yildi. Parij bitimining 4-moddasiga muvofiq, mamlakatlar 2050 yilgacha uglerod neytralligiga erishishga qaratilgan o‘zlarining uzoq muddatli strategiyalarini ishlab chiqish belgilangan[1,4,5].

Xulosa: “Yashil” iqtisodiyot bilan bog‘liq loyihalar muvaffaqiyatli bo‘lishi uchun “yashil” kreditlar foydalaniladigan uskunaning o‘zini qoplash muddatidan kam bo‘lmagan muddatga va loyihaning rentabelligidan yuqori bo‘lmagan foiz stavkasida berilishi kerak. Ba’zi mamlakatlarda yashil kredit imtiyozli sifatida tushuniladi, ya’ni u odatdagidan pastroq foiz stavkasiga ega. Ayni paytda O‘zbekistonda “yashil” loyihalarni rivojlantirishga harakat qilayotgan tadbirkorlarning so‘zlariga ko‘ra, xalqaro tashkilotlar O‘zbekiston banklarida “yashil” kredit liniyalarini yaratib, u yerga mablag‘ o‘tkazayotgan bo‘lsa-da, bunday kreditlarni hozircha olishning iloji yo‘q.

1. “ЯШИЛ” ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ БЎЙИЧА ЙИЛЛИК ҲИСОБОТ (2022 йил якуни бўйича)
2. [https://lex.uz > docs ПФ-5583-сон 24.11.2018](https://lex.uz/docs/ПФ-5583-сон_24.11.2018). Тадбиркорлик ва инновациялар ...
3. https://tfi.uz/uz/news/yashil_moliya_061223
4. Regulation.gov.uz <http://strategy.regulation.gov.uz> > ...Система оценки воздействия актов законодательства
5. Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil <https://e-itt.uz> > article > view ИНВЕСТИЦИОН ЛОЙИҲАЛАРНИ БАНКЛАР ...
6. Anhor.uz <https://anhor.uz> > vzglyad-iznutri Ўзбекистонда самарали “яшил” молиялаштириш....
7. Sharipova N. D., Asadova S. D. THE ROLE OF BANKS IN THE MODERN MONETARY SYSTEM //Procedia of Theoretical and Applied Sciences. – 2023. – Т. 6. – С. 55-62.
8. Шарипова Н.Д., Чориев Я.А. СТРАХОВАНИЕ БАНКОВСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //International Journal of Advanced Research in Education, Technology and Management. -2023- Т.2. - С. 92-99.
9. Sharipova N. D., Jurayev I. S. THEORETICAL FOUNDATIONS OF MONETARY POLICY// INTERNATIONAL JOURNAL OF INNOVATIONS IN ENGINEERING RESEARCH AND TECHNOLOGY. – 2023. -Т. 10. -С. 171-173.
10. Sharipova N. D., Aliboyev L.Sh. THE IMPORTANCE OF ANTI-INFLATIONARY POLICY AND INFLATION TRADING IN UZBEKISTAN// INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY JOURNAL FOR RESEARCH & DEVELOPMENT. -2023. -Т. 10. -С. 92-94.
11. Tursunov, F. M. (2023). TIJORAT BANKLARIDA MASOFAVIY BANK XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA ULARNI BARTARAF ETISH AHAMIYATI. SCHOLAR, 1(30), 75–81.